

ANADOLU VE RUMELİ AĞIZLARININ EN ESKİ KAYNAKLARINDAN BİRİ: GRAMER KİTAPLARI*

Leylâ KARAHAN**

ÖZET

Anadolu ve Rumeli ağızları hakkında 19. yüzyıl ortalarında başlayan araştırmalar, bugün üniversitelerin gelişmesine paralel olarak nitelik ve nicelik bakımından hayli mesafe kat etmiş durumdadır. Türk ağız araştırmaları tarihinin ilk yüzyıllık döneminde Anadolu ve Rumeli ağızları ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Bu bilgilerin çoğunun kaynağı da Türkiye dışındaki bilim adamlarının yaptığı araştırmalardır. Bu kaynakların yanında, bazı gramer kitaplarında da ağızlarla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Bunlar, ağızların yüz yıllık değişim sürecini göstermesi bakımından önemlidir. Bu yazıda, 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan dönemde yazılmış gramer kitaplarındaki Anadolu ve Rumeli ağızları hakkında verilen bilgiler değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu ve Rumeli ağızları, ağızlar, gramerler

GRAMMAR BOOKS: ONE OF THE OLDEST RESEOURCES OF ANATOLIAN AND RUMELIAN DIALECTS

ABSTRACT

The researches on Anatolian and Rumelian dialects which commenced in mid-19th century, has made a considerable progress both in quality and quantity correspondingly with the development of universities. The information about Anatolian and Rumelian dialects was limited during the first century of Turkish dialect studies. Most of these studies were based on the researches conducted by the foreign scholars. In addition to these foreign originated studies, we can count some grammar books containing information related to dialects. These grammar books are of importance since they indicate the agelong change process of dialects. This paper evaluates the information about Anatolian and Rumelian dialects which are found in the grammar books written before the first quarter of 20th century.

Keywords: Anatolian and Rumelian dialects, dialects, grammars

GİRİŞ

Bibliyografik bilgiler, Türkiye Türkçesi ağızları üzerinde yapılan çalışmaların 20. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra hız kazandığını göstermektedir. Bu tarihten önce ağızlar hakkındaki bilgiler sınırlıdır ve bu sınırlı bilgilerin büyük bir kısmı Türkiye dışındaki bilim adamları tarafından yapılan araştırmalara dayanmaktadır. J. Halasz'ın 1892 yılındaki makalesi, L. Bonelli'nin 1893'te yazdığı eser, 1900-1902 yıllarında yazdığı makaleler, I. Kunos'un 1892'de yazdığı Bursa-Aydın ağızlarını konu alan makalesi, Georg Jacob'un 1893, M. Hartmann'ın, K. Foy'un 1900 yılındaki makaleleri, V. Gordlevskiy'in 1916 yılında yazdığı Bursa, Ankara, İzmit, Konya, Niğde, Sivas ağızlarından

* Bu yazı, Temmuz 2010'da Petersburg'da yapılan PIAC-53'te sunulmuş bildiri metnidir.

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi. El-mek: leylakarahan@yahoo.com

bahseden makalesi, Necip Asım'ın 1902, 1903, 1904 yıllarına ait Balhassanoğlu ve Balkanoğlu imzasıyla yazdığı Kilis, Besni ve Erzurum ağızlarını konu alan üç makalesi bu araştırmaların en eskilerinden bazılarıdır (Gülensoy-Alkaya 2003). Tarihi değere sahip bu araştırmalar, ilk olmaları bakımından önemlidir. Doğrudan ağızları konu almayan başka eserlerde de Anadolu ve Rumeli ağızlarıyla ilgili bilgilere rastlanır. Meselâ 17. yüzyılda yazılmış olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Ahlat, Amasya, Bitlis, Bolu, Bursa, Çorum, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Gördes, Kars, Kayseri, Konya, Manavgat, Maraş, Tokat, Trabzon, Van ağızlarının daha çok söz varlığı ile ilgili çeşitli oranda -bir kısmı sadece değinmeler hâlinde- bilgiler bulunmaktadır (Dağlı 2009: 171).¹

Anadolu ve Rumeli ağızları hakkında bilgi veren en eski kaynaklardan biri de gramer kitaplarıdır. Bunlar yazı dili gramerleri olmasına rağmen, bir kısmında çeşitli oranlarda Anadolu ve Rumeli ağızlarına dair bilgi ve örneklerle rastlanır. Bu bilgiler genellikle yazı dilinin bir özelliği anlatılırken karşılaştırma amaçlı yapılan atıflar şeklindedir. Ağız araştırmalarının başlamadığı -veya henüz başladığı- dönemlerde bu bilgiler, Anadolu ve Rumeli ağızlarının tarihi için önemlidir.

Bu yazıda, 19. yüzyılın ortalarından 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan dönemde yazılmış gramer kitaplarındaki Anadolu ve Rumeli ağızlarına dair bilgiler, kaynak ve nitelik bakımından değerlendirilecektir.

Neden 19. yüzyıl ortalarından itibaren? Çünkü 19. yüzyıldan önceki dönemlere ait Batı Türkçesinin tek grameri Bergamalı Kadri'nin *Müeyyessiretü'l-Ulûm* (16. yüzyıl) adlı eseridir ve bu eserde ağız malzemesi yoktur. Yine bu dönemde yabancı araştırmacılar tarafından yazılmış Lâtin harfli Türkçe gramer kitaplarında "halk dili" kaydıyla verilen birtakım şekiller ve kelimeler dışında Anadolu ve Rumeli ağızlarıyla ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Neden 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar? Çünkü daha sonra yazılan gramer kitaplarında da sadece yazı diline ait bilgiler verilmiştir, ağızlardan bahsedilmemiştir.

AĞIZLAR HAKKINDA GRAMERLERDE YER ALAN BİLGİLER

Tanzimat döneminin gramer kitaplarından ilki Ahmet Cevdet Paşa ve Fuat Paşa'nın ders kitabı olarak yazdıkları 1851 tarihli *Kavâid-i Osmâniye*'dir. Bu kitapta ağızlarla ilgili bilgi yoktur.

Anadolu ve Rumeli ağızları hakkında bilgi veren gramerlerden biri, Tahir Ken'an'ın 1889 yılında ilk kısmını, 1893 yılında da tamamını yayımladığı *Kavâid-i Lisân-ı Türkî* adlı eseridir. Eserin daha çok seslerle ilgili bölümünde -kısmen diğer bölümlerinde de- Anadolu ağızlarının bazı özelliklerinden söz edilmiştir. Bilindiği üzere Doğu Karadeniz Bölgesi ağızlarının bir kısmında kelime başındaki *b*'ler *p*'ye dönüşür ve Eski Türkçede olduğu gibi kelime başındaki *t* ünsüzü korunur. Tahir Ken'an bu özelliği eserinde şöyle anlatmaktadır: "*Asyâ-yı sagîrin (ya'nî Anadolu'nun şimalinde bâ-husûs Karadeniz sevâhilinde Lâzistân cihetlerinde meskûn olan Osmanlılar b, d harflerini p, t gibi tasavvut ederler. Meselâ beklemek, dökmek gibi kelimeleri peklemek, tökmek sûretinde telâffuz ederler*" (Karahan-Gürsoy 2003: 10). Trabzon ağızı ile ilgili en eski çalışmalar N. Pisarev'in 1901 yılındaki, L. Bonelli'nin 1902'deki makaleleridir ki bunlar, Tahir Ken'an'ın eserinden daha sonra yayımlanmıştır (Gülensoy-Alkaya 2003).

¹ 18. yüzyılda Şermî Mehmet Efendi tarafından yazılan Aydın ağzının söz varlığı ve bazı özellikleri ile ilgili 53 beyitlik manzum Aydın Lügati, eski bir kaynak olması bakımından önemlidir (Turan 2002: 369-387). Mütercim Asım Efendi 1799 yılında yayımladığı *Burhan-ı Kâtu Tercümesi*'nde de Anadolu ağızlarının ve özellikle Gaziantep ağzının söz varlığından örnekler vermiştir (Öztürk-Örs 2000: XIV). Abdi-i Karahisarî'nin 148 beyitlik manzum Lehçe-i Erzurum (1857-1876) adlı eserinde de Erzurum yöresine ait 386 kelime vardır (Gülensoy-Alkaya, 2003).

Kavâid-i Lisân-ı Türkî’de, Anadolu ağızlarında yazı diline göre hayli ileri olan *t>d* ve *k>g* değişmesinden de söz edilmiştir. “*Anadolu’nun cenûb ve garbında (ya’nî Akdeniz mâilesinde) bâ-husûs Konya gibi dâhili ve şark cihetlerinde bulunan Türkler dahi -ekseriyetle- tı’ları d ve keflerin umûmunu kâf-i Arabî gibi tasavvut ederler.*” (Karahan-Gürsoy 2003: 10) diyen Tahir Ken’an’ın verdiği bu bilgiler, bugünkü araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. F. Giese’nin Konya ağızı üzerindeki çalışması ise daha sonraya, 1907 yılına aittir (Gülensoy-Alkaya 2003).

Kavâid-i Lisân-ı Türkî’de Rumeli ağızlarıyla ilgili de şu bilgi vardır: “*Vâkıa Selânik’te te’ler tı gibi ve daha bazı harfler biraz kalınca tasavvut ediliyorsa da (Bu hâl umûmi değildir) he’lerin hı kadar sakil telâffuz edildiğini işitmedim*” (Karahan-Gürsoy 2003: 177). Bu bilgi “hani” kelimesinin telâffuzu ile ilgili olarak verilmiştir.

Tahir Ken’an’ın İstanbul Türkçesine aykırı kullanımlar dediği “*gelesi, gidesi, diyesi, göresi*” (Karahan-Gürsoy 2003: 123), “*şuncağız, buncağız, oncağız, şuracıkta, buracıkta oracıkta*” (Karahan-Gürsoy 2003: 218) gibi yapılar birer ağız özelliğidir. Yazar, ayrıca “*gidiniz, geliniz*” yerine “*gidin, gelin*” şekillerinin kullanılmasını da “*İstanbul şîvesine göre hoş değildir.*” (Karahan-Gürsoy 2003: 269) diyerek aykırı bulur. Ona göre “*İstanbul şîvesine en yakın tekellüm eden Osmanlılar -Selânik başta olmak üzere- Rumeli vilâyet-i şâhânesi âilesidir.*” (Karahan-Gürsoy 2003: 11).

Halit Ziya’nın 1895 yılında yazdığı Kavâid-i Lisân-ı Türkî adlı gramer kitabında ağızlar hakkında pek az malzeme vardır. Eserde “*Fi’l-i mukârebe, vilâyet lisânında müsta’mel olup pâyitaht ahâlisi bunu kullanmazlar.*” diyen yazar “*seveyazdım*” gibi yaklaşıma bildiren tasvir fiillerinin İstanbul Türkçesinde olmadığını anlatır (Türkay 1999: 49). Aynı konuya Hüseyin Cahit, 1908 yılında yazdığı *Türkçe Sarf ve Nahiv* adlı eserinde de değinmiş ve “*Fi’l-i takribîler gâyet az kullanılır. Lisân-ı tahrîre, İstanbul şîvesine âdetâ girmemiş gibidir. Düşeyazdım yerine “az kaldı düşüyordum” denir.*” (Karahan-Ergönenç, 2000:150) şeklinde bir açıklama yapmıştır. Hüseyin Cahit eserinde ayrıca “*İstanbulluların kestâne, bana, helva suretinde telâffuz ettikleri kelimeleri Anadolu luların kestene bene, halva sûretinde söyledikleri*” (Karahan-Ergönenç 2000: 10)ne de işaret eder. Bunlar ağızlardaki benzeşme ve ses değişmesi olayını anlatan örneklerdir.

Raşit imzalı bir müellife ait olan 1902 tarihli *Sarf-ı Osmânî*’de İstanbul Türkçesine aykırı şu ağız özelliğinden söz edilmektedir:

“*...akındı ve emsâli gibi masdarlardaki ‘dı’ lâfzı İstanbul lisânında ‘t’ gibi telâffuz olunduğundan çok kimseler imlâsında tereddüd etmekte ise de kelimenin âhengine ve ta’nın hurûf-ı hafîfeden olduğuna imâle-i dikkat edilirse bunun dal ile yazılması tabîi olduğu tezâhür eder*” (Raşit 1318: 126).

1912 yılında Dârülfünûn-ı Osmânî ve Mekteb-i İdâdî muallimlerinden Mes’ud Remzi ile Fatih ders-i amlarından ve Mekteb-i İdâdî muallimlerinden Abdullah Âtîf tarafından hazırlanan *Mükemmel Kavâid-i Osmâniye*²’de bazı ağız özelliklerine değinilmiştir (Mes’ud Remzi- Abdullah Âtîf 1912). Meselâ kitapta geçen “*Anadolu’nun ba’zı mahallerinde böyle ‘alemlerin cem’i, -ler edâtıyla olmayıp -gil ilâvesiyle teşkil olunur: Necatigil, Ken’angil, Şinasigil gibi*” (Mes’ud Remzi- Abdullah Âtîf 1912: 28) ifadesinden -gil ekinin İstanbul Türkçesinde pek kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Yazar *bilmişiz, anlamışız* yerine kullanılan *bilmişik, anlamışık* şeklindeki birer ağız özelliği olan yapılardan “galat” olarak söz eder. Ayrıca eserde *bilmişsin, bilmişsiniz, anlamışsın, anlamışsınız* yerine kullanılan *bilmişiş, bilmişişiz, anlamışış, anlamışışız*

² Bu eser, Halil İbrahim Usta tarafından tanıtılmıştır (Türk Gramerciliğinin Tarihinde “Kavâid” Kitaplarının Yeri, Türkoloji Dergisi C. XI/1, Ankara: DTCF Yayınları, s. 283-299). Eserden yararlanmamı sağlayan sayın Prof. Dr. Usta’ya teşekkür ederim. L.K.

şekillerine de yer verilmiştir. Yine bir ağız özelliğine bu eserde şöyle değinilmektedir: "... 'imdi' edâtının mim'i de nun'a tebdil edilerek 'gelindi, bakındı, deyindi' tarzında kullanılır" (Mes'ud Remzi- Abdullah Âtîf 1912: 193, 194). Bugün özellikle Batı Anadolu ağızlarının bir özelliği olan, *bitinceye kadar, anlayıncaya kadar*" anlamındaki *bitesiye kadar, aňlayasıya kadar* gibi kullanımlardan da eserde söz edilmiştir (Mes'ud Remzi- Abdullah Âtîf 1912: 307). Aynı eserde Rumeli ağızlarıyla ilgili bir dipnotta şu bilgi verilmiştir: "*Rumeli'nin ba'zı taraflarında âhiri sâkin emr-i hâzırlardan teşkil olunan fi'l-i hâllerde -yor edâtının üst tarafını meftûh okuyarak meselâ biliyor makâmında bileyor diyenler var ise de bu nev isti'mal, fasih addolunamaz.*" (Mes'ud Remzi- Abdullah Âtîf 1912: 189). Yazarın Rumeli ağızlarıyla ilgili olarak verdiği bu kullanıma diğer bazı Anadolu ağızlarında da rastlanır.

Anadolu ve Rumeli ağızlarından en çok söz eden gramer kitabı, Jean Deny'nin 1921 yılında yazdığı, dilimize Ali Ulvi Elöve tarafından çevrilen "*Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*"dir. Eserdeki kaynaklar listesi Deny'nin Anadolu ve Rumeli ağızlarıyla ilgili birçok kaynağa ulaştığını gösteriyor. Deny, her ne kadar ölçünlü dilin gramerini yazmışsa da meselâ A. Maksimov'un (1867) Bursa ve Karamanlı ağızlarıyla, O. Blau'nun (1868) ve I. Kunos'un (1907) Rumeli ağızlarıyla, F. Giese'nin (1907) Konya ağızıyla, N. Pisarev'in (1901) Trabzon ağızıyla ilgili eserlerinden yararlanmış ve bu ağızlar hakkında bilgi vermiştir (Deny 1941: VIII-XVI). Deny'nin eserinde en fazla bilgi verilen ağız, Karaman ağızıdır. Bu ağızda *hiç* yerine *heç; hem... hem...* yerine *hemi... hemi...*; *ettikten sonra* yerine *itdikden sâni; sendelemek* yerine *sendirmek; yeter miktarda* anlamında *yetençelik; sorduktan sonra* yerine *sorduktan kerî* (Deny 1941: 23, 643, 985, 530, 618, 985) şekillerinin kullanıldığını belirtmekte, ayrıca *arkadaş* anlamındaki bir *taydaş* kelimesinden ve *-mAkIsIzIn* eki ile aynı işlevde olan *-mAyIşIn* ekinden söz etmekte, *nidem ki, elini karasıya kadar, ateşlenmeksiz, horantacak* gibi ağız özelliği taşıyan örnekler vermektedir (Deny 1941: 621, 906, 675, 977, 991, 617). Karaman ağızı ile yazılmış en eski kitaplardan biri 1815 tarihli Nemşehirli Georgios'a ait dinî bir eserdir (Gülensoy-Alkaya 2003).

Deny'nin eserinde Rumeli ağızlarıyla ilgili de bir yazı dili grameri için çok sayılabilecek malzeme vardır. Karaman ağızında olduğu gibi Selanik ağızında da *ettikten sonra* anlamında *itdikden sâni* şeklinin kullanıldığı, *kadar* kelimesine Anadolu ağızlarında *kadak* denmesine karşılık Rumeli'de *kaa*, Makedonya ağızında *kadan* dendiği, *bayağı* kelimesinin çoğunlukla *baya* şeklinde kısaltılarak *pek* anlamında kullanıldığı, *saat onadan, şimdiyeden* gibi yapıların bugün Selanik'in Türkçe söyleyen halkı arasında yaşadığı, Bosna ağızında *-cAk* ekine denk bir *-(y)AcAn* eki bulunduğu Makedonya ağızında *öteki gün* anlamında *öteye gün* dendiği eserde kaydedilmiştir (Deny 1941: 985, 578, 278, 588, 950, 864).

Jean Deny, eserinde Maraş'ta kendisinin yaptığı derlemelerden de yararlanmış. "*Biz kendimiz de Maraş'ta 'millet, halk, yabancı' manalarında kapalı e ile söylenen bir el telaffuzu kaydettik.*" derken Türkçenin bazı yöreler için karakteristik olan *kapalı e* sesine işaret etmektedir. Ayrıca yazar Maraş ağızında *neylemek* yerine *neynemek; gibi* yerine *kimi; öteki gün* yerine *öteyin* kullanıldığını belirtir. Deny'nin eserinde bazı eklerin Maraş ağızındaki kullanılışlarına da dikkat çekilmiştir. *-IncA* ekinin bu ağızda *-InIz* (çıkıncız) şeklinde olduğunu, *-DIkDA* zarf-fiil eki yerine *-(y)AndA* ekinin kullanıldığını ifade eden yazar, eki Maraş'ta derlenmiş Köroğlu türküsünden "*ata binende*" sözü ile örnekendirir. Deny, Maksimov'un Bursa (Hüdavendigâr) ağızından verdiği *bahını bahını, sallanı nazlanı* örneklerinden ve Maraş'taki kendi derlemelerinden hareketle bugün Anadolu'nun bazı yörelerinde çok heceli fiillerin tekrarında kullanılan zarf-fiil ekinin yazı dilinden farklı olarak *-I* olduğunu belirtir (Deny 1941: 24, 210, 864, 673, 926, 859).

Deny'nin eserine göre *horantacak* kelimesi Adana yöresinin, *-IncA* işlevindeki *-(y)IcAk* eki, *girmezden önce* yerine *girmezcen önce* şekilleri Aydın ağızının bir özelliğidir (Deny 1941: 617, 992). Aydın ağızı ile ilgili bu eserden yaklaşık yirmi yıl önce -1900 yılında- Karl Foy tarafından bir

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

makale yazılmıştı (Gülensoy-Alkaya, 2003). Eserde *sabahacak*, *şimdiyecek* gibi yapıların Amasya ağzının, zarf-fiil eki *-ke*'nin Konya ağzının, *tak Van'a gitmek* ve *gelenden sonra* söyleyişinin Trabzon ağzının bir özelliği olduğu belirtilmektedir (Deny 1941: 589, 622, 986, 917) ki F. Giese'nin Konya ağzı ile ilgili çalışması bu eserden 14 yıl önce 1907'de, Trabzon ağzı ile ilgili N. Pisarev'in çalışması 1901'de, L. Bonelli'nin çalışması 1902'de yayımlanmıştır.

Deny'nin eserinde İstanbul ağzı ile de bazı bilgiler bulunmaktadır. Meselâ İstanbul ağzında *hı* sesinin *he*'den hiç farklı olmadığı, *içinde* kelimesindeki *ç* ünsüzünün sızıcılaşarak *ş*'ye döndüğü, *damak n*'sinin İstanbul ağzında yalnız eski bir imlâ kalıntısından başka bir varlığı olmadığı, *hele şükür* yerine İstanbul ağzında *bereket versin ki*, halk ağzındaki *handâ* yerine İstanbul'da *nerede ise* kullanıldığı bilgileri bunlardan bazılarıdır (Deny 1941: 52, 45, 58, 279, 242).

Deny, eserinde hangi yöreye ait olduğunu belirtmeden “Anadolu'da...” kaydı ile de bazı bilgiler verir. Buna göre Anadolu ağızlarında yuvarlak ünlüler yanındaki *v*, diş dudak değil, çift dudak *v*'sidir. Deny'nin bu tespiti ölçünlü dil için de geçerlidir. *k* ünsüzü bazen *g*'ye değişmektedir. Çokluk birinci şahıs ekinin *-(y)ık*, *-(y)ik* şekli de vardır. Burada Deny, Anadolu'da *sevmişiz* de *sevmişik* de söylendiğini, hatta bazen *sevmeziz* anlamında *sevmek* denildiğini belirtir. *Çıbık*, *ahşam*, *helbette*, *helbet*, *şimdik*, *şindik*, *acıık* (azıcık yerine), *belkim*, *belkilim*, *ziram*, *yoksam*, *devrîsi gün* örneklerini de birer ağız özelliği olarak verir (Deny 1941: 43, 51, 335, 382, 380, 115, 140, 236, 248, 309, 280, 662, 650, 170).

Ağızların zarf-fiil ekleri bakımından ne kadar çeşitli yapılar sergilediği, Deny'nin verdiği örneklerden de anlaşılmaktadır. Deny, eserinde Anadolu ağızlarında *-(y)erek* yerine *-(y)elek* de kullanıldığı, *-dikçe* ekinin *-dikcez(s)* (*bakdıkcas*); *-medikçe* ekinin *-medik sıra* şeklinde de kullanıldığını belirtmekte ve F. Giese'nin Konya ağzıyla ilgili eserinden *bahar gelincek*, *oluncak*, *oluncas*, *görmeyincen* örneklerini vermektedir (Deny 1941: 852, 937, 935, 951, 952).

Deny'nin eserindeki ağızlarla ilgili ilgi çekici notlardan biri de bugün Adana, Hatay, Kahramanmaraş ve Gaziantep'in bazı yörelerinde *-mİş* yerine kullanılan *-Ik* ekidir. Eserde bu ekle ilgili yöre belirtilmeden *sevİgsin*, *sevİgim*, *sevİg* örnekleri verilir (Deny 1941: 382).

Bugün Anadolu ve Rumeli ağızları hakkında çok ayrıntılı bilgilere sahibiz. Gramer kitaplarında yer alan bu bilgiler, ağız araştırmalarının bugün ulaştığı noktada önemsiz gibi görünebilir. Ancak bu bilgiler ışığında dünden bugüne Anadolu ve Rumeli ağızlarının yaklaşık yüzyıllık değişme sürecini izlemek mümkündür.

KAYNAKLAR

- DAĞLI Yücel (2009), *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Anadolu Ağızları Söz Varlığı*, Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı, 25-30 Mart 2008 Şanlıurfa, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s.169-181.
- DENY Jean (1941), *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, Çeviren: Ali Ulvi Elöve, Maarif Vekâleti, İstanbul.
- GÜLENSOY Tuncer-Ercan ALKAYA (2003), *Türkiye Türkçesi Ağızları, Bibliyografya*, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- KARAHAN Leylâ-Dilek ERGÖNENÇ (2000), *Hüseyin Cahit, Türkçe Sarf ve Nahiv*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- KARAHAN Leylâ - Ülkü Gürsoy (2004), *Tâhir Ken'ân, Kavâid-i Lisân-ı Türkî*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

-
- Mes'ud Remzi- Abdullah Atıf (1912), *Mükemmel Kavâid-i Osmâniye*, Mahmud Bey Matbaası.
- Mütercim Asım Efendi (2000), *Burhan-ı Kâtu Tercümesi*, Hazırlayan: Mürsel Öztürk- Derya Örs, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Râşit (1318), *Sarf-ı Osmânî*, Kasbar Matbaası, İstanbul.
- TURAN Fikret (2002), *An Eighteenth Century Otoman Account of Aydın Dialect: Aydın Lügati and Its Linguistic Characteristics*, Lars Johanson Armağanı, Editörler: N. Demir, F. Turan, Grafiker Yayınları, s. 369-387.
- TÜRKAY Kaya (1999), *Halit Ziya, Kavâid-i Lisân-ı Türki*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- USTA Halil İbrahim (1993), *Türk Gramerciliğinin Tarihinde "Kavaid" Kitaplarının Yeri*, Türkoloji Dergisi C. XI/1, DTCF Yayınları, Ankara, s. 283-299.